

JOURNAL OF ART AND DESIGN RESEARCHES
SANAT ve TASARIM
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

KAMUSAL ALANDA SANATIN DİJİTALLEŞMESİ VE MEKÂN ALGISI

DIGITALIZATION OF ART AND SPACE PERCEPTION IN THE PUBLIC AREA

Anzilha KILIÇ DOĞAN, Nilgün ŞENER

Gönderim Tarihi: 15.08.2021

Kabul Tarihi: 01.06.2022

Öz Abstract

Kamusal alan, toplumun yoğun olarak vakit geçirdiği, günlük yaşamını sürdürdüğü ortak bir alandır. Sanatçıların interaktif olarak etkinliklerini sürdürdükleri alanlardan biri de kamusal alanlardır. 21. Yüzyıla birlikte değişen dünya ve ilerleyen teknolojinin getirdiği yeni anlayışın; gündelik yaşama, sanata, sanatçıya ve mekân algısına yansımaları olmuştur. 2019 Aralık ayında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs, sosyal yaşamda olduğu kadar sanatsal üretiminin sergileme sürecini de değiştirdiğini söyleyebiliriz. Kamusal alan ile ilgili tanımlarda yer alan "herkese açık erişebilir olmak" ilkesine zıt bir biçimde birçok ülkede kamusal alanlara erişim yasaklanmak zorunda kalmıştır. Pandeminin Türkiye'de varlığını göstermesi ile beraber özellikle karantina süresinde galeri ve müzelerin de kapalı olduğu bu aralıkta sadece çevrimiçi birtakım etkinlikler meydana gelmiştir. Günümüz teknolojisine bağlı olarak gelişen iletişim araçlarıyla birlikte yeni iletişim olanakları ve alanları doğmuştur. Teknolojideki bu gelişmeler sonucunda insanların birbirleriyle fikirlerini paylaşabilecekleri daha özgür olabilecekleri sanat alanları oluşmuştur. Bu da sanatta mekân algısını değiştirmiştir. Bu çalışmada, yeni medya araçlarının sanat üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Pandemi süresince sanatçıların medyayı kullanarak sanatlarını icra ettiği etkin bir alan olmuştur. Kamusal alanda mekân algısının değiştiğini ve daha da ileri dönemlerde dijitalleşmenin etkin olacağı ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kamusal alan, Pandemi, Dijital Mekân, Teknoloji

Public space is a common area where the community spends a lot of time and lives its daily life. One of the areas where artists continue their activities interactively is public spaces. In the 21st Century, the changing world and the new understanding brought by the advancing technology have had reflections on daily life, art, artist and space perception. We can say that the coronavirus, which emerged in December 2019 and affected the whole world, changed the exhibition process of artistic production as well as social life. In contrast to the principle of "public access" in definitions of public space, access to public spaces has been banned in many countries. With the pandemic occurring in Turkey, only some online activities occurred during this especially during the quarantine period, when galleries and museums were closed. New communication opportunities and fields have been born with communication tools that develop due to today's technology. As a result of these developments in technology, art spaces have been created where people can share their ideas with each other. This has changed the perception of space in art. In this study, the effect of new media tools on art is discussed. During the pandemic, it has been an active field where artists use the media to perform their art. It has been demonstrated that the perception of space in the public sphere has changed and that digitalization will be effective in.

Keywords : Public space, Pandemic, Digital Space, Technology

*Bu çalışma, 21-22 Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Uluslararası Sanat ve Tasarım Araştırmaları Kongresi çerçevesinde bildiri olarak sunulmuştur.

- **Alıntılama:** Doğan K. A., Şener N. (2022). Kamusal Alanda Sanatın Dijitalleşmesi ve Mekân Algısı. STAR - Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 3(4), 187-197.
- **Sorumlu Yazar:** Yüksek Lisans Öğrencisi, Anzilha KILIÇ, Kocaeli üniversitesi, anzilha.art@gmail.com, 0000-0002-6936-2988.

Giriş

Kamusal mekânlar, kentlerin, toplumların ve bireylerin yaşamlarının önemli parçaları olarak, fiziksel, toplumsal, sosyo-psikolojik, ekonomik, sembolik, estetik, siyasal birçok önemli roller oynarlar (Akkar Ercan, 2007). Kamusal alan toplumun yoğun olarak vakit geçirdiği, günlük yaşam sürdürdüğü ortak bir alandır. Kamusal alanlar birçok kesim kadar sanatçıları da önemli etkinlik alanlarından biri olmuştur. Kamusal alandaki her türlü değişim sanatı etkileyen bir özelliktir.

İnsan zekâsı teknolojinin sınırlarını zorladığı gibi teknoloji de insanın yaratıcılığını hem zorlamakta hem de zenginleştirmektedir. Akıl ve teknoloji günümüzde birbirine bağımlı hale gelmiş kültürel, sosyal ve endüstriyel evrimi dünyamızı olumlu ve olumsuz değişimlere sürüklemiştir. Hastalıklarla mücadele, ulaşım, iletişim ve daha birçok alanda teknoloji çağımıza hız kazandırırken yaşam kalitesinin artmasına neden olmuştur. 20 yüzyıl ile birlikte değişen dünya ve ilerleyen teknoloji, sanatçıyı ve sanat- malzeme ilişkisini de etkilemiştir.

Dünya üzerinde yaşamın normal gidişatını etkileyecek pek çok olay yaşanmış ve insanlar oluşan yeni koşullara uyum sağlayarak varlıklarının devamını sağlamışlardır. Yaşanılan olaylardan ve olağanüstü durumlardan bağımsız olarak sanatı düşünmek imkânsızdır denilebilir. Sanat her dönemde çağının dinamiklerine göre yeniden biçimlenir. Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan korona virüs (COVID-19) salgını ile birlikte gündemimize pandemi kavramı girmiştir. Tüm dünyanın sağlığını etkileyen bulaşıcı hastalıklar için kullanılan pandemi ile normal dediğimiz günlük yaşam rutinlerimiz aniden anormal bir hal almaya başlamıştır. Salgının etkilerinden korunmak ve sağlık sistemi üzerindeki yükü hafifletmek amacıyla ülkeler hızla karantina kararı almışlardır. Bu bireysel ve kimi zaman zorunlu karantina şartlarından aklımıza gelebilecek tüm sektörler payını almıştır. Bozulan ülke ekonomileri, artan işsizlik oranları ve bu olağanüstü sürecin ne zaman biteceğine dair yaşanan belirsizlik ile birlikte artan psikolojik baskılar tüm toplumu kökten etkilemektedir. Fiziksel mesafenin sosyal mesafe adı altında en aza indirilmesi ile birlikte insanlar aralarındaki sosyalleşmeyi ve iletişimi internet ile sağlamaktadırlar. Mümkün olan hemen her şey teknolojik yapıya adapte edilmeye başlamıştır. Galerilerin, müzelerin ve her türlü kültürel faaliyetlerin izleyiciyle buluştuğu mekânlar ile sanatçı arasına da zorunlu sosyal mesafe girmiştir. Sanatçılar kısıtlı malzeme ve ortamlardaki üretimlerini, izleyiciyle buluşturmak için dijital teknolojik araçlardan daha yoğun bir şekilde yararlanmaya başlamışlardır. Geçmiş dönemlerde de olduğu gibi her yeni olağan dışı durum kendi içerisinde çözüm üretilmesini sağlamıştır. Sanatçının üretim yapması ve bunu fiziksel bir mekândan bağımsız izleyiciye sunması da böyle bir dönemin çözüm arayışının sonucunda oluşmuştur.

Teknolojideki bu gelişmeler sonucunda insanların birbiriyle fikirlerini paylaşabileceği daha özgür olabildikleri bir sanat alanı olmuştur. Bu da sanatta mekân algısını değiştirmiştir. Sosyal medya bireylerin sanal ortamda buluştuğu iletişim halinde kaldığı fikir paylaştığı bir alandır. Bugün bir sanatçı/tasarımcı dünyanın her yerinde istediği şekilde varlık gösterebilmekte üretimlerine yön verebilmektedir. Bu bağlamda çevrimiçi sergiler ve çeşitli etkinlikler yapılmaya başlanmıştır. Farklı alanlardan ve ülkelerden birçok sanatçı birbirilerini tanımadan

aynı çatı altında buluşabilmişlerdir. İnsanların bazıları yasaklardan, bazıları ise bu salgından korktukları için gidemedikleri sergi alanlarına kendi ev ortamları içerisinde gezip görme imkânına ulaşmışlardır. Artık sosyalleşebilmek için yan yana gelmek zorunda olmadıkları gerçeği ile karşı karşıya kalmışlardır. Başka bir ülkedeki sanat galerisine girerek sanatçılara daha yakın bir ortamı yakalama şansına sahip olup aynı zaman diliminde online sergiye katılma imkanını teknoloji bizlere sunmuştur. Teknoloji, hayatımızın bir parçası haline gelerek insanlara her türlü sanatsal faaliyete katılma imkânı sunmuştur. Bu aslında günümüzün yeni kamusal alanlarından biri olmuştur.

Bu araştırma şu an içinde bulunduğumuz pandeminin etkilerini, teknolojinin bize sunduğu olanakları ve sanat-sanatçının eserlerini sergileme alanlarındaki mekânın değiştiğini ele alarak ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu durumu daha anlaşılır kılmak için öncelikle dijital sanat ve teknoloji açıklanmış, sonrasında günümüz iletişim teknolojilerinin sanatı nasıl şekillendirdiğinden bahsedilerek pandemi sürecinde sanatçıların kendilerini ifade etme formları örneklendirilmiştir. Dijitalleşme ile birlikte sanatsal üretimlerin izleyiciyle buluşmasını sağlamak için sanatçıların ortaya koydukları çözümlere yer verilmiştir. Bu araştırma pandemi sürecinde, günümüz sanatçılarının üretim süreçlerini ve formlarını aktardığı için önemlidir.

Sanat ve Teknoloji

21. yüzyılın sanat dünyası, fizik, kimya, optik, elektronik gibi giderek gelişen teknolojiler ile etkileşime girmiş, internet sanatı, yazılım sanatı vb. yeni biçimlerin, multimedya vb. katışık ve karışık tekniklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde teknolojiye ve bilgisayara yakınlık duyan sanatçının çalışma alanının sınırlarını genişletmiş, algılayışını, düşünce yapısını ve davranışını değiştirmiştir. Daha önceki çağlarda teknolojik gelişmelerin sanatsal yaratıyı bu kadar doğrudan ve derinden etkilediğini söylemek mümkün değildir. Dijital sanatın temeli olarak kabul edilen teknoloji, günümüzde hayatın ve sanatın bütün alanlarına girdiğinden artık çağdaş sanat üretiminin yalnızca bir aracı değil aynı zamanda ortamı ve medyası durumuna gelmiştir. Dijital teknolojiler, yeni anlatım biçimleri yaratmada devrim niteliği taşıırken, dijital sanatla anlamı güçlenen bir takım melez, yapay organizma ve zekâ gibi kavramlar daha sık sanatçıların zihnini meşgul etmeye başlamıştır. Teknolojinin, bilimin ve sanatın buluştuğu noktada çağdaş söylemler artmış, sanatın bir tür araştırma nosyonu ön plana çıkmıştır. Sanat yapıtlarının çıkış noktaları artık yalnızca doğa değildir. Betimlemek zorunda olunan doğa da artık yoktur. Çünkü teknolojik gelişmeler bunu çoktan anlamsız kılmıştır (Akçadoğan, 2006, s.328).

Teknoloji ve sanat, tarih boyunca birbiriyle doğru orantılı gelişen ve insanı diğer varlıklardan ayıran iki temel unsur olarak var olmuştur. Dolayısıyla, bir yapıtın yaratı sürecinde teknolojinin varlığı, sanatta doğayı yansıtmaktan uzaklaşarak bir deney görüntüsü vermiştir. Sanatçı, başka araçlarla ya da tekniklerle üretmesi mümkün olmayan sanatsal yapıtlarını bilgisayar teknolojisini kullanarak üretmeye başlamıştır. Bilgisayarın devreye girmesiyle birlikte öncelikle gerçeğin anlamı, içeriği, konumu neredeyse tümünden değişmiştir. Sanallık artık her alanda ve düzeyde yerleşik gerçeğin yerini almış, sanatsal üretimde ön plana çıkmıştır. Donanım ve yazılım üzerine temellenen bilgisayar teknolojisi, sürekli yeni ifade biçimleri arayan sanat ile iç içe geçmiş, teknoloji ile sanatın yakınlaşma oranı artmıştır (Özel, 2010, s. 215-215).

Teknoloji, günümüzde zaman, hız ve algılama biçimlerinde radikal değişimlere neden olmuştur. 20. yüzyılın son çeyreğinde, bilgisayar teknolojisi ve onu takip eden internet teknolojisi bilginin yönetimini ele geçirmiş, paylaşım ve sanatsal faaliyetlerin en yoğun var olduğu alan olarak kabul görmüştür. Günümüzde sanatçılar, internet üzerinde sergi açarak mekân sınırlamasına bağlı kalmaksızın aynı anda tüm dünyaya ulaşabilmekte, dünyanın her yeriyle bilgi ve sanatsal aktarım sağlayabilmektedir. İnternet teknolojisi, insanların sanata katılımlarını ve sanatsal eğitimi kolaylaştırmakta, web müzeleri yaygınlaşmakta, sanat eserlerinin görüntülerine erişim olanakları alabildiğine genişlemektedir. Benjamin, sanat ve teknoloji üzerine 1935’de yazdığı temel ve en ünlü eseri “Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı” adlı denemesinde, Sanat eserinin tekniğin yardımıyla çoğaltılabilirliği, kitlenin sanatla olan ilişkisini değiştirmektedir. (Özel, 2010, s. 215-215) Tekniğin yeniden çoğaltılabilir özelliği ile ilkel toplumlarda yüksek kült değere sahip olan sanatın, halka ulaşabilir hale geldiğini vurgulamaktadır. Ancak, yeniden üretim tekniği, yeniden-üretilmiş nesneyi gelenek alanından koparmakta, birçok çoğaltım yaparak, eşsiz bir varoluşun yerine bir kopyalar çokluğunu koymaktadır.

Dijitalleşen Sanat ve Yeni Medya

Sanayileşen toplumla birlikte artan kitle araçları, yeni sanatsal denemelerin malzemesi olmuştur. Özellikle Dadaizm ve Pop sanatla birlikte sanatta yaşanan köklü değişimlerden sonra sanatçılar daha cesur atımlarda bulunmuşlardır. “1960’lı yıllardan itibaren teknolojinin sunduğu imkânlarla deneysel çalışmalarda bulunan sanatçılar öncelikle fotoğraf, sinema ve televizyonu, 1980’lerde video kamera ve bilgisayarı, 1990’lardan sonra ise interneti yaratma ortamları olarak kullanmışlardır” (Başar, 2021, s. 51-67).

Dijital teknolojinin gelişmesi ile beraber internetin icadı ve yeni medya araçlarının insanların hayatına girmesiyle dijital ortamda sanatsal faaliyetler gerçekleştirme imkânı oluşmuştur.

Bu sayede bilgisayar ortamına veri ekleme, değiştirme, verilerin birleştirilmesi gibi pek çok işlem mümkün hale gelmiştir. Özellikle internet ve dijital ortamlara bağlı belgeleme ile birlikte modern dönemde meta olarak algılanan sanat eserlerinin, bulunduğu ortamın dışında daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak sağlamıştır (Başar, 2021, s. 51-67).

Geleneksel anlamda sanat üretimi yerini bilgisayar ve internet teknolojilerine bırakmıştır. Başlangıçta sanatın dijital platformda yaratılması bunun sanat eseri olup olmadığı yönünde tartışmalara sebep olsa da süreç içerisinde sanatçıların bu araçları yaratıcı biçimde çalışmalarına dâhil etmeleriyle bu tartışmalar son bulmuştur. Dijital araçların sanat üretiminde kullanılması ile birlikte sanat eserinin yeniden üretimi kavramı gündeme gelmiştir. (Özel, 2010) sanatsal üretimleri 'geleneksel yöntem', Çiğdem Tanyel Başar 'mekanik yeniden üretim' ve 'dijital yöntem' olarak üç kategoride ele almıştır. Buna göre geleneksel yolla üretilen sanat eserlerinin biriciklik durumu Walter Benjamin'in de ele aldığı mekanik yeniden üretim kavramı ile birlikte son bulmuştur. Sanayi devrimi ve fotoğrafın bulunuşu ile birlikte sanat eseri geniş kitlelere ulaşma imkânı bulmuştur. Bilgisayar aracılığıyla imge üretimi ve sanal eser üretimi dijital yöntemlerle yaygınlaşmıştır. Dijital sanat, geleneksel sanatsal üretimi ve mekanik yolla üretimi savunan kitle tarafından kolay kabul görmemiş ancak günümüzde çağdaş sanatın dijital teknolojilere uyum sağlaması kaçınılmaz olmuştur. Sanatın dijitalleşmesi ile birlikte sanat, sanatçı, sanat eseri, izleyici kavramlarının anlamının değişmesiyle sanatın sergilendiği ve korunduğu ortamlar da farklılaşmıştır. Sanatçının ürettiği eser, kitle araçlarıyla aynı zamanda birçok izleyiciye ulaşmakta ve izleyici de bu sanat deneyiminin bir parçası olmaktadır. Modern dönemde pasif olan izleyici, artık sanatsal üretimin bir parçası haline gelmekte ve sanatı bulunduğu mekân içerisinde deneyimlemektedir. "Whitham ve deyişiyile, film, video ve dijital sanat zaman temelli ortam olmakla birlikte bu yönüyle performans sanatıyla benzerlik gösterir ve bu araçları resim gibi geleneksel sanat formundan ayıran nokta ise izleyicilerin pasif bir durumda olmayıp çok algılı bir deneyimin parçası olmasıdır"_(Başar, 2021, s. 51-67) galeriler salonlarını bu dijital sanat eserlerinin sunumu için yeniden tasarlamakta ve buna uygun teknolojileri de mekânlarında buldurmaktadırlar. Şu an galerilerde izleyici sanat eserinin yanına geldiğinde kulaklık yardımıyla eserin hikâyesini dinleyebilir, galeride bölümlenmiş bir salonda video sanatını izleyebilir ya da mekânın içerisinde yer alan bir yerleştirme sanatının içinde yer alabilir. Günümüzde izleyici internet sayesinde oturduğu yerden galerideki bir sergiyi görebilir, müzedeki eserleri izleyebilir.

Pandemi Döneminde Sanatsal Üretimler

Pandemi, dünya çapında yayılım gösteren salgın olarak tanımlanmış ve bundan etkilenen ülkelerde çok sayıda hastalığa, ölüme yol açarak ülkelerin ekonomilerinin bozulmasına sebep olmuştur. Sosyal ve ekonomik gelişmenin, değişen yaşam biçimleri ve küreselleşmenin sonucu olarak enfeksiyonların ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu küreselleşme bilgi ve deneyimin paylaşılmasını kolaylaştırmasının yanında yeni mikrobiyal ajanların ortaya çıkmasını ve dolaşımını hızlandırmıştır. İnsanlık tarihi boyunca pek çok pandemi meydana gelmiş ve özellikle veba, çiçek hastalığı, kolera ve İspanyol gribi en uzun ömürlü, tekrarlayıcı olmuş ve çok sayıda insan ölümüne neden olmuştur (Akın ve Gözel, 2020, s.515-519).

İlk olarak 2019 yılının aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde kayıtlara geçen Yeni Koronavirüs (COVID-19), kısa sürede tüm dünyada etkisini göstererek Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından "Pandemi" ilan edilmesine sebep olmuştur. Enfekte olan kişilerde solunum güçlüğü, yüksek ateş ve öksürük yaratmasının yanı sıra hiçbir belirti vermeden de varlığını sürdürebilen bir yapıda olması, bulaşma hızının ve yarattığı ölüm oranının yüksek olması ile bugüne kadarki grip vakalarından farklı bir seyir izlemektedir. Pandemi tüm dünyayı ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik olarak olumsuz anlamda etkilemektedir. Ülkeler pandemi ile mücadele kapsamında aldıkları karantina koruması ile bir yandan sağlık sistemlerinin çökmesini engellemeye, halkın sağlığını korumaya çalışırken bir yandan da ekonomik kayıplarına çözüm üretmeye çalışmaktadırlar. Aynı zamanda salgın dolayısıyla eğitime ara verilmesi, turizm sektörünün zarar görmesi, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin iptal edilmesi ile beraber birimler önemli ölçüde yıpranmıştır. Ulaşım, eğitim, turizm, hazır giyim, teknoloji, sağlık, eğlence, gıda gibi birçok önemli sektör bu salgından olumsuz şekilde etkilenmektedir. Salgının dünya ekonomisi üzerinde ciddi etkileri olmaktadır ve bu etkiler kısa sürede geçecek gibi görünmemektedir. Her ne kadar ülkeler normalleştirme çabalarına girişse de salgının kontrol altına alınması, ya da bağışıklık kazanılması uzun sürecek bir zamana işaret etmektedir. Pandemi sürecinde insanlar daha önce hiç olmadığı kadar evlerinde karantina altında kalmışlar ve psikolojik ve ekonomik olarak bu durumdan etkilenmişlerdir. İnsan her zor koşulda sisteme uyum sağlayan, çözüm üreten ve bugüne dek varlığını sürdüren bir varlıktır. Her yeni koşul yeni çözümler, yeni üretim biçimleri yaratır. İşte bu salgın süreci de dönemin kendi dinamik yapıları içerisinde bize yeni sanatsal üretim ve sunum biçimlerinin varlığını göstermiştir. Dijitalleşmenin hâkim olduğu bir çağda, sanatsal üretimlerin paylaşımı, yayılımı, arşivlenmesi de kolaylaşmıştır. Bu sayede farklı farklı ülkelere sanatçıların pandemi etkisi altında ortaya koydukları sanat performanslarından bulunduğumuz ortam içerisinde anında haberdar olunmaktadır.

Ülkemizde karantina altında sıkılan insanların balkonlarında şarkı söyleyerek ve dans ederek bir performans sergilemişlerdir. Birçok farklı ülkede balkonlarından müzik yapan sanatçıların performansları da bu durumu destekler niteliktedir. (bkz. Görsel 1).

Görsel 1. Zeytinburnu'nda balkona çıkıp keman çalan kadın (İstanbul, 2020)

Salgın sebebiyle sanat dijital bir platform üzerinden alıcıya ulaşmaya başlamış galeri, müze, konser salonları gibi sanatsal sunumların mekânları da bu dijitalleşmeye uyum sağlamışlardır. Bu süreçte en belirgin durum müzelerin arşivlerini, koleksiyonlarını dijitalleşmeye açarak dünyanın her yerinden, her türlü sanat eserini ve kültürel değerini bir tıkla izlememize olanak sağlamasıdır. Eserler, birebir yerinde görülemez de sunulan geniş imkânlar bunu görülebilir kılmıştır. Dünyanın en çok ziyaret edilen müzelerinden British Museum, The Metropolitan Museum of Art, Rijks museum gibi önemli müzeler Google Arts & Culture aracılığıyla ulaşılabilir durumdadır. Ülkemizde de birçok önemli müze ve galeri arşivini izleyiciye dijital platformda açmıştır. Sakıp Sabancı Müzesi, Pera Müzesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, SALT, İstanbul Modern, Borusan Contemporary gibi müzeler de erişime açılan önemli müzeler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra güncel sergileri sanal tur aracılığıyla izleyiciyle buluşturan galerilerin varlığı, instagram üzerinden sanatçı atölyelerinin gösteriminin yapılması da izleyici ile sanatçı arasındaki fiziksel engelleri kaldırmakta etkili olmuştur. Bu dönem içerisinde müzelerin kendilerini dijital duruma adapte etmesi, sadece kalıcı koleksiyonlarını değil geçmiş sergilerini de online ziyarete açması sebebiyle süreli sergi kavramının ortadan kalması gibi bir değişim yaratabilir. Müze ve galerilerdeki dijitalleşmenin yanı sıra diğer sanat dalları ve kurumları da bu yeni duruma uyum sağlamaya başlamıştır. Berlin Filarmoni Orkestrası, Bolşoy Balesi ya da Londra Senfoni Orkestrası dijital arşivlerini bugüne kadar başarıyla kullanmışlardır. Buradaki fark eskiden bu imkânlardan sadece aboneleri yararlanabiliyorken, bu günlerde geçici bir süreliğine herkese açık yayın yaparak izleyicilerin klasik müziğe ya da bir tiyatro gösterisine bulunduğu ortamdan erişimini sağlıyor olmasıdır. Pandeminin etkisiyle birçok film festivali sinema gösterimlerini online gerçekleştirme kararı almıştır.

Filmmor Kadın Filmleri Festivali, İşçi Filmleri Festivali online gösterim yapan festivaller arasında sayılabilir (Pandemi eşiğinden Sonra Sanat, 2020).

Görsel 2. 19 Mayıs'ın 101. Yılına Özel, Beşiktaş Çağdaş Dijital Sergisi(2020)

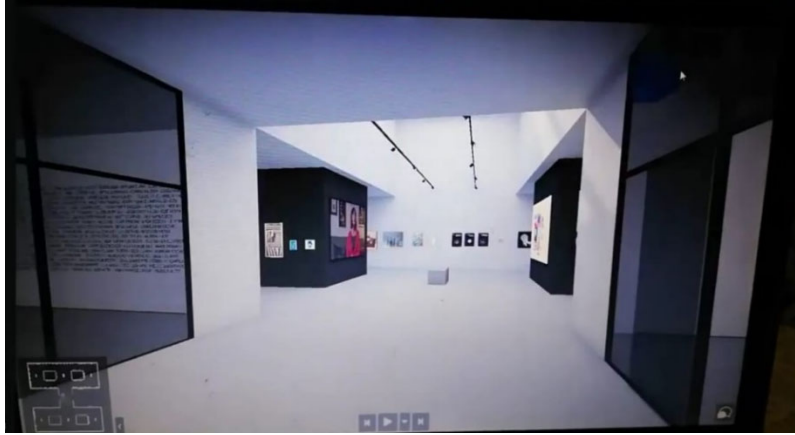
Müzelerin, galerilerin ve birçok sergi mekanının kapalı olduğu ve arşivlerini online olarak gösterime sunduğu bir dönemde sanatçılar da kendi sergileme çözümlerini ortaya koymaktadır. Bu anlamda dikkat çeken bir platform olan İstanbul Beşiktaş Belediyesinin düzenlemiş olduğu online sergi, bunun ilk örnekleri sayılabilir. Genç sanatçıların eserlerinin yer aldığı Beşiktaş Çağdaş Dijital Sergi Pandemi döneminde online sergiye açıldı. Sanatçıların eserlerini sergileme alanı olarak bu gibi mecraları tercih etmesi pandemi döneminde bile aktif olduklarının kanıtıdır.

Sanatçıların kimisi yasaklardan kimisi ise Covid19 hastalığına yakalanmamak için uzun bir süre evde kalmayı tercih etmişlerdir. Bu zaman zarfında ertelenen sergiler ve kamusal alanda yapılan etkinlikler dijital ortamda sergilenmeye başlanmıştır. Bu da dönemin koşullarının getirdiği bir mecburiyet olmuştur. Online sergilerinin dijital ortamlarda sergilenmesi kamusal sanat mekân algısını da değiştirmiştir diyebiliriz. Kapalı alanlarda sergi açmak bu kısıtlı dönem için tehlikeli ve yasak sayılmıştır.

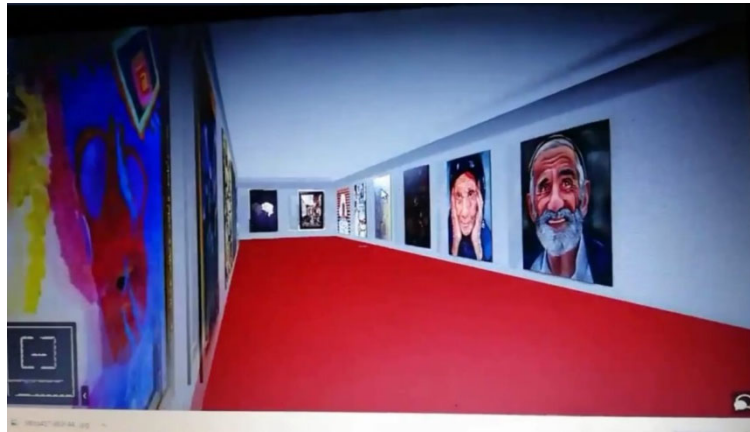

Görsel 3. Nirantart art group, Third international online art exhibition nirantar 21

Bu dönemde teknoloji kişilere buldukları yerden uluslararası sergilere e-posta yoluyla kolayca katılabilmeye imkânı sağlamıştır.

Görse1 4.Yıldız teknik üniversitesi derece mezun sergisi(2021)

Görse1 5.Şanlıurfa il milli eğitim müdürlüğünde gerçekleşen pandemi sürecinde sanatla motivasyon sergisi(2021)

Salgınla beraber değişen toplumsal düzene uyum sağlayan sanatçılar, her koşulda sanatsal üretimlerine devam etmekte ve onları sergileme çözümleri üretebilmektedirler. Online sergilerin yanında sanal müzelerde ücretsiz erişime açılmıştır. Birçok farklı müzelere online erişim sağlanabilmiştir. Bunlardan biri de Şanlıurfa'da bulunan göbekli tepedir.

Görse1 6. Göbeklitepe Şanlıurfa sanal müze

Müze ve ören yerlerinin 3 boyutlu gerçek modellerinin internet üzerinden, etkileşimli gezilebilmesi, kültürel mirasın sanal ortamda da tanıtılması amacıyla 25 Mart 2020'de www.sanalmuze.gov.tr web sayfası ücretsiz olarak beğeniye sunulmuştur. Bu kapsamda, 32 müze ve ören yeri ve bir geçici sergi, sanal olarak gezilebilmektedir.

Sanal müzeler, Nisan2021 tarihi itibarıyla 12milyon 529bin 246milyon kez ziyaret edilmiştir. En çok ziyaret edilen sanal müzeler arasında 3 milyon 383 bin 985 ziyaret ile Göbeklitepe Ören Yeri ilk sırada, 1 milyon 869 bin 319 ziyaret ile Kurtuluş Savaşı Müzesi ikinci sırada, 1 milyon 350 bin 742 ile de Efes Ören Yeri üçüncü sırada yer almıştır. Efes'i 1 milyon 100 bin 147 kez ziyaret ile Troya Müzesi ve 1 milyon 31 bin 447 kez ziyaret ile de Anadolu Medeniyetleri Müzesi izlemiştir.

Sonuç

Bugün teknolojinin geldiği açıdan bakıldığında sanatsal süreç içerisinde oluşan en değerli anlam kazancının/kaybının değişen estetik anlayışlar bağlamında olduğu söylenebilir. Sanatçılar teknolojiden faydalanarak kalıplaşmış sanat anlayışlarının dışına çıkmış ve farklı beğeni düzeylerinin oluşmasında etkili olmuşlardır.

Dünya tarihinde yer alan sosyal, kültürel, ekonomik, politik, teknolojik olayların sanatın anlamında ve ifade ediliş biçiminde değişim yaratması kaçınılmaz olmuştur. İçinde bulunulan olağanüstü durumlara karşı sanatçılar; sanatlarını icra etmede hep yeni bir yol bulmayı, yaratıcılıklarını ortaya koymayı başarmışlardır.

Günümüzde yaşanan covid 19 salgınında sanatçılar, buldukları karantina altında ve yaşadıkları ekonomik sıkıntıların etkisinde ve pandeminin yarattığı belirsizlik ve kısıtlanmışlık psikolojisi altında farklı sanatsal üretim ve sunum teknikleri geliştirmektedirler. Sanat galerilerinin, müzelerinin ve birçok sanatsal, kültürel etkinliğin gösterildiği mekânların salgını önleme adına belirsiz bir süreliğine kapatılmasıyla birlikte, sanatçılar üretimlerini sergilemede ve izleyiciye ulaştırmada yeni medya araçlarından yararlanmaktadırlar. Dünyada yaşanmakta olan bu olağandışı durum, tarihte olduğu gibi günümüzde de sanatçıların kendilerini ifade etme biçimlerini ve yaratımlarını, sundukları platformları değiştirmektedir ve bu anlamda bir kırılma yaşanmaktadır. Bu durum sanatçıları büyük mekânlar yerine daha küçük mekânlara, daha mütevazı araçlarla üretime devam etmeye yönlendirmektedir. Bu süreçte en çok kullanılan kelimelerden olan sosyal mesafe ile araya giren zorunlu fiziksel mesafeyi aşmanın en önemli yöntemi dijital iletişim araçlarından yararlanmaktır. Sanat galerileri, müzeler, kültürel ve sanatsal mekânlar bu dijitalleşmeye uyum sağlayarak yeni normal koşulları içerisindeki yerini almaktadırlar. Sanatçılar ise bu yeni normal durumda arayışlarına devam ederek kendi üretimlerini göstermede ve izleyiciye ulaştırmada yeni yollar keşfedecek, sanatı çağın getirilerine göre yeniden tanımlayacaklardır. Sanat da virüs gibi mutasyona uğrayacak ancak her koşulda varlığını sürdürecektir.

Kaynaklar

Akkar Ercan, M. (2007). Public spaces of post-industrial cities and their changing roles. *METU Journal of Faculty of Architecture*, 24(1), 115-137.

- Başar, Ç. T. (2021). Pandeminin gölgesinde sanat-sanatçı-izleyici. *Yedi*, (25), 51-67.
- Akin, L., & Gözel, M. G. (2020). Understanding dynamics of pandemics. *Turkish journal of medical sciences*, 50(9), 515-519.
- Akçadoğan, İrmak İ. (2006). *Temel Sanat Eğitimi ve Dijital Ortam*. Epsilon Yayıncılık: İstanbul.
- Ersöz Karakulakoğlu, S. ve Demir Askeroğlu, E. (2018). Dijitalleşmenin etkisinde dönüşen sanat ve kuşaklar üzerine bir çalışma. *İletişim kuram ve araştırma Dergisi* 47, 409-426. Erişim adresi: https://www.academia.edu/38834293/Dijitalleşmenin_Etkisinde_Dönüşen_Sanat_ve_Kuşaklar_Üzerine_Bir_Çalışma
- Özel Sağlamtimur, Z. (2010). Dijital sanat.
Pandemi eşiğinden sonra sanat, giderek dijitalleşen yeni bir sanat anlayışı. (2020, 20 Nisan). BMW.erişim tarihi: 20.04.2020 Erişim adresi: <https://www.bmw.com.tr/tr/topics/fascination-bmw/bmw-joy-blog/pandemi-esigindensonra-sanat.html>

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. Zeytinburnu'nda balkona çıkıp keman çalan kadın (İstanbul, 2020) Erişim tarihi: 06.07.2021.
<https://www.bursahayat.com.tr/yasam/evde-kalanlar-icin-balkonda-keman-resitali-251582>
- Görsel2. 19 Mayıs'ın 101. Yılına Özel, Beşiktaş Çağdaş Dijital Sergisi(2020) Erişim tarihi: 07.07.2020.
<https://besiktas.bel.tr/Sayfa/32674/19-mayis-in-101-yilina-ozel-besiktas-cagdas-dijital-sergisi>
- Görsel3. Göbeklitepe Şanlıurfa sanal müze, erişim tarihi: 06.07.2020.
<https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/SANLIURFA-GOBEKLITEPE-ORENYERI/>
- Görsel4. Şanlıurfa il milli eğitim müdürlüğünde gerçekleşen pandemi sürecinde sanatla motivasyon sergisi(2021) erişim tarihi : 06.08.2020.
<http://www.yeniurfagazetesi.com/haber-il-ar-ge-den-online-resim-sergisi-50288.html>
- Görsel5. Nırantart art group, Third international online art exhibition nırantart 21tarihi: 06.08.2020.
<https://www.facebook.com/1886414245007532/posts/for-3rd-international-online-art-exhibition-2021/2778122669170014/>
- Görsel6.Göbeklitepe Şanlıurfa sanal müze(Şanlıurfa,2020) Erişim tarihi:06.09.2020.
<https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/gobeklitepe-sanliurfa-turkey-21-april-2018-1124677697>